

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОДІЇ ТА КООРДИНАЦІЇ В ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНАХ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Ботнарєнко І. А.

Анотація: у статті, з метою удосконалення теоретико-правових засад взаємодії та координації в правоохоронних органах, проведено аналіз думок вчених з означених питань. На основі з'ясування сутності вказаних категорій, проведено їх розмежування, а також встановлено межі сприйняття та розуміння в процесі виконання управлінських рішень в правоохоронних органах. Сформульоване авторське визначення понять "взаємодія" та "координація" в управлінській науці та практичній діяльності правоохоронних органів.

Ключові слова: взаємодія, координація, управління, правоохоронні органи, органи поліції, правоохоронна діяльність.

Аннотация: В статье, с целью усовершенствования теоретико-правовых основ взаимодействия и координации в правоохранительных органах, проанализированы позиции ученых по указанным вопросам. Выявление сущности определенных понятий позволило провести их разграничение, а также установить границы восприятия и понимания во время исполнения управленческих решений в правоохранительных органах. Сформулировано авторское определение понятий "взаимодействие" и "координация" в управленческой науке и практической деятельности правоохранительных органов.

Ключевые слова: взаимодействие, координация, управление, правоохранительные органы, органы полиции, правоохранительная деятельность.

Abstract: In the article, in order to improve theoretical and legal bases of cooperation and coordination in law enforcement, scientists analyzed the views of the aforementioned issues. Based clarify the nature of these groups held their separation, and set the boundaries of perception and understanding in the implementation of management decisions in law enforcement. Author's definition of "cooperation" and "coordination" in management science and practice of law enforcement.

Keywords: cooperation, coordination, management, law enforcement agencies, police, law enforcement.

Постановка проблеми. Структурні перетворення в правоохоронних органах, які спрямовані, передусім, на зміну їх пріоритетних напрямків роботи, об'єктивно пов'язані з потребою удосконалення управління ними, покращення координації їх структурних елементів, організації взаємодії. Сучасна соціально-політична, економічна та криміногенна ситуація в державі змушує новостворену поліцію України вести активні пошуки нових форм і методів роботи, реформувати організаційну структуру системи управління з метою вжиття додаткових заходів, спрямованих на ефективне забезпечення правопорядку, захисту конституційних прав громадян та активізацію боротьби зі злочинністю. Саме тому, управління всіма службами одного органу, системою органів поліції в цілому, а також з іншими органами або населенням для вирішення завдань, пов'язаних з розкриттям або розслідуванням правопорушень, повинні чітко відобразитись

у забезпеченні узгодженості їх діяльності.

Конституцією і законодавством України не передбачено чіткого механізму і навіть не визначено терміни "взаємодія" та "координація" в правоохоронних органах між утворюючими їх структурними елементами як у сфері зміцнення законності і охорони прав і свобод людини і громадянина, так і боротьби зі злочинністю. Однак необхідність погодженої діяльності між конкретними службами та підрозділами вбачається зі змісту Конституції України, Закону України "Про Національну поліцію" та інших нормативно-правових актів.

Стан дослідження. В теорії управління вивченням питань взаємодії та координації в правоохоронних органах займалися А.А. Аксьонов, М.М. Биргеу, Д.В. Гребельський, В.Л. Грохольський, С.К. Гречанюк, К.К. Єрмаков, А.Є. Жалінський, Г.Г. Зуйков, В.В. Коваленко, Ю.М. Козловський, М.В. Костицький, В.В. Лисенко, В.А. Ліпкан, О.М. Литвинов, І.Л. Олійник, В.М. Плішкін, В.М. Шванков, Я.Ю. Кондратьєв та інші науковці.

Незважаючи на ґрунтовні дослідження у вказаному напрямі, ця тема постійно перебуває у полі зору науковців у зв'язку з її практичною значущістю для правоохоронної діяльності. Підкреслюючи важливу практичну роль взаємодії та координації, передусім, в органах поліції для виконання покладених на них завдань, наголосимо, що на сьогодні заслуговує уваги науковий аналіз сутності та змісту цих категорій. Дослідження змісту зазначених термінів дозволить встановити межі їх сприйняття та розуміння в процесі виконання управлінських рішень в правоохоронних органах. Погоджуємося з думкою Г.Н. Кузьменка, що від того, який зміст ми вкладаємо в ці поняття, буде залежати розгляд питань про механізм їх виявлення, принципи, класифікацію, нормативне регулювання, практичні рекомендації щодо вдосконалення взаємодії та координації [1, с. 369]. Вищезазначене визначило мету статті.

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі існують різноманітні тлумачення зазначених понять, що свідчить про їх складність та багатоаспектність. Це викликано, насамперед, різними критеріями оцінки зазначених категорій та різними підходами до мотивації, а також до виконання функцій суб'єктами, уповноваженими їх здійснювати. Однак, не зважаючи на достатню поширеність їх визначень, на сьогодні не існує загальноприйнятого трактування вказаних термінів як управлінських.

Важливо звернути увагу на те, що при дослідженні питань спільної діяльності різних правоохоронних відомств при розслідуванні правопорушень, науковці паралельно використовують терміни "взаємодія" та "координація". Дійсно, в спеціальній літературі нерідко, під час характеристики комплексу спільних зусиль між відповідними службами та підрозділами для вирішення конкретних завдань або досягнення загальної мети, науковці використовують зазначені поняття як тотожні. Однак, як стверджує Г.Н. Кузьменко, не зовсім логічне (правомірне) навіть саме питання про порівняння цих категорій. Їх співвідношення, зазначає вчений, з відомою часткою умовності може бути відображено в схемі: при-

Ботнарєнко І.А., 2015

чина (координація) – наслідок (взаємодія) з урахуванням того, що не завжди наслідком координації може бути взаємодія, також як причиною останньої – координація, і що можливе взаємопроникнення їх одне в одне [1, с. 378]. Ю.М. Козлов, досліджуючи координацію, з цього приводу відмітив, що “на базі єдиного розуміння сутності сформувалися різні, іноді прямо протилежні судження з приводу її конкретного зіткнення з управлінням” [2, с. 379]. В. Шамрай та І. Олійник стверджують, що між координацією та взаємодією немає знака рівності, тому що координація – це функція одного із суб’єктів системи, а взаємодія – принцип діяльності, засіб контактів з суб’єктами інших систем [3, с. 63].

Спробуємо провести науковий аналіз вказаних понять та висловити власне бачення розуміння їх сутності.

Потрібно зауважити, що “взаємодія” – широкий загальний термін, що позначає таку сумісну дію кількох об’єктів або суб’єктів (тіла, елементарної частинки, біологічної істоти, людини, співтовариства), при якій результат дії одного з них впливає на інші, що змінює їхню динамічну поведінку [4]. Соціальна взаємодія – це форма соціальних зв’язків, що реалізуються в обміні діяльністю, інформацією, досвідом, здібностями, уміннями, навичками та у взаємному впливі людей, соціальних спільнот; система взаємообумовлених соціальних дій, зв’язаних циклічною залежністю, при якій дія одного суб’єкта є одночасно причиною і наслідком у відповідь дій інших суб’єктів [4].

В довідковій літературі “взаємний” трактується як обопільний, двобічний, двосторонній [5, с. 287]. Інші словники, у тому числі тлумачні, не дають вичерпного розуміння поняття взаємодії, замінюючи його словом “погодженість” або “узгодження” [6, с. 304].

Термін “координація” в словнику української мови трактується як погодження, зведення до відповідності, установлення взаємозв’язку, контакту в діяльності людей, між діями, поняттями тощо [7, с. 886].

Базуючись на цих визначеннях, можливо погодитися з твердженням, що координація означає погодження шляхом упорядкування, приведення системи у відповідність [1, с. 377].

Ураховуючи термінологічну схожість із категорією “координація”, а також дефініціями “співробітництво”, “упорядкування”, “узгодження”, “сприяння”, “надання допомоги” (“взаємодопомога”), у юридичній науці тривають активні дискусії щодо розуміння поняття взаємодії.

Так, на думку Л.І. Аркуші, під взаємодією можна розуміти спільну налагоджену діяльність двох і більше органів, служб, відомств, що передбачає раціональне поєднання процесуальних і оперативно-розшукових дій, здійснюваних кожним із них у межах наданих їм за законом повноважень [9, с. 109-117].

Взаємодія як управлінське поняття розглядається як форма зв’язку елементів системи, за допомогою якої вони взаємно доповнюють один одного, створюють умови для успішного функціонування всієї системи в цілому [10, с. 69-70].

Г.А. Матусовський під взаємодією розуміє узгоджену діяльність різних ланок однієї чи декількох організаційних систем, спрямовану на досягнення загальної мети з найменшими витратами сил, засобів і часу [11, с. 158].

Ю. П. Сурміна розглядає координацію як специфічну форму управління, сутністю якого є встановлення між суб’єктами та об’єктами державного управління горизонтальних зв’язків, тобто поєднання двох і більше

однорівневих з точки зору визначеного критерію дій, що забезпечують досягнення запланованого результату [12, с. 346].

На думку А. Г. Гладишева та В. Н. Іванова, координація полягає в узгодженні дій різних органів управління та інших працівників, співставлення цілей і завдань різних рівнів, ресурсів, форм і методів діяльності, спільне пристосування для досягнення основних цілей [13, с. 150].

О.О. Аксьонов визначає взаємодію в органах внутрішніх справ як спільну діяльність конкретних служб і підрозділів, спрямовану на розв’язання загальних завдань, які при цьому займають рівноправне становище [14, с. 7].

Ю.С. Назар під взаємодією розуміє управлінський процес, який полягає у діяльності кількох (не менше двох) суб’єктів, які впливають один на одного та на об’єкт засобами і методами, що властиві кожному учаснику, для досягнення спільної мети [15, с. 34].

К.К. Єрмаков розглядає взаємодію в правоохоронних органах як засновану на законних та підзаконних актах, погоджену за метою, місцем та часом діяльність різних ланок системи органів внутрішніх справ по охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю [16, с. 4].

За визначенням О.О. Алексєєва, В.В. Весельського та В.В. Пяковського, під взаємодією слід розуміти процес спільної діяльності двох або більше суб’єктів, які здійснюють вплив один на одного, що змінює якісні характеристики діяльності кожного з них, та який в умовах взаємозв’язку пов’язує їх між собою для досягнення спільної мети [17, с. 51].

Щодо сутності взаємодії як системи, то їй, як зазначає О.Ф. Долженков, властиві такі загальні ознаки: сумісність дії або діяльність двох та більше суб’єктів; відповідність закону; спрямованість на боротьбу зі злочинністю та вирішення завдань забезпечення виконання покарань і ресоціалізації злочинців; узгодженість дій правоохоронних органів за метою, часом, місцем здійснення; забезпечення комплексного використання сил, засобів і методів з найменшими витратами; спеціальні суб’єкти взаємодії [18, с. 149].

На підставі аналізу зазначеного поняття, можливо зробити висновок, що більшість науковців в його зміст включає такі ознаки: спільна комплексна діяльність, погоджена за часом та місцем; відповідність вимогам закону; оптимальне використання сил, засобів та методів; загальна спрямованість на досягнення кінцевого результату. Відтак, об’єктивну необхідність взаємодії в правоохоронних органах як між собою, так і іншими державними органами, обумовлює загальна цільова спрямованість їх діяльності по забезпеченню виконання покладених на них функцій.

Активні наукові дискусії тривають і з приводу визначення поняття “координація”, яка, на думку О. Поповича, виступає єдиним засобом об’єднати зусилля, визначити проблемні питання та шляхи їхнього вирішення, усунути дублювання під час виконання своїх функцій, а, отже, підвищити ефективність протидії злочинності [19, с. 379].

В управлінській науці існують різні підходи до тлумачення координації. Найчастіше її розуміють як одну з функцій управління, що існує поряд з такими функціями, як планування та контроль.

А. Файоль розглядає координацію як одну із складових (поряд із передбаченням, організацією, розпорядництвом і контролем) єдиної адміністративної функції [20, с. 362].

А.Є. Лунєєв розглядає координацію як “узгодження”

і встановлення доцільного співвідношення дій різних органів, їх структурних підрозділів, а також службовців для досягнення певних цілей з найменшими затратами сил і засобів [21, с. 69].

Деякі автори вважають, що координація – це діяльність щодо здійснення організації взаємодії, що поняттям “координація” охоплюється поняття “взаємодія” [22, с. 145]. Інші науковці дотримуються думки, що між цими термінами існують суттєві відмінності і різняться між собою тим, що при координації погодженість досягається за рахунок власних повноважень суб’єкта управління, в той же час як при взаємодії вона досягається за допомогою домовленостей рівних за своїм становищем партнерів [1, с. 378].

В.Г. Клочков зазначає, що координація діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинності – це практична реалізація узгоджених заходів щодо своєчасного виявлення, розкриття, припинення та попередження правопорушень, усунення причин та умов, що їм сприяють [23, с. 87].

Як одну з основних управлінських функцій визначає координацію в державному управлінні Ю. С. Шемшученко, зміст якої полягає в забезпеченні впорядкування взаємозв’язків і взаємодій між учасниками процесу державного управління з метою узгодження дій та об’єднання зусиль на вирішення загальних завдань [24, с. 345].

На думку В.М. Плішкіна, координація в органах внутрішніх справ – це управлінська діяльність, спрямована на узгодження функціонування елементів системи органів внутрішніх справ у режимі, який забезпечує найефективніше досягнення поставлених перед системою цілей, тобто координація полягає в організації, насамперед правовими засобами, взаємодії між елементами системи [25, с. 505].

Т.Л. Маркелов та В.І. Шинд дійшли висновку, що координація в широкому розумінні – це узгодженість дій незалежних один від одного органів з виконання загальних завдань [26, с. 6].

В. Шамрай та І. Олійник узагальнили, що управління розглядає координацію як узгодження діяльності різних ланок державного апарату, установ і організацій для ефективного вирішення поставлених завдань [3, с. 64].

Координація як самостійний засіб та форма організації управління створює особливий апарат приведення до загальних цілей автономних організаційних систем, узгоджує їх діяльність у тій її частині, що належить або до сфери взаємних, загальних інтересів, або пов’язана із задоволенням загально значимих пріоритетів [27, с. 38]. Сутність координації полягає у створенні (організації) умов для виконання об’єктами управління дій, необхідних для досягнення цілей системи [28, с. 304], при цьому здійснюється єдина, по суті, управлінська за характером діяльність, яка передбачає об’єднання зусиль і можливостей елементів системи [1, с. 381].

Відмежовуючи взаємодію від координації, О.О. Алексєєв, В.В. Весельський та В.В. Пясковський зазначають, що остання містить у собі елемент підкорення волі координуючого органу системи, що направляє окрему діяльність на виконання загальних завдань, поставлених перед виконавцями [17, с. 54].

Деякі науковці вважають, що між взаємодією та координацією відсутня різниця за сутністю і розрізняються вони між собою тим, що при координації погодженість досягається за рахунок власних повноважень суб’єкта управління, в той час як при взаємодії вона досягається

за допомогою домовленостей рівних за своїм становищем партнерів [1, с. 378.]

Інші автори дотримуються думки про те, що координація співвідноситься із взаємодією як причина та наслідок, координація це – організація взаємодії. Так, О.М. Васильєва зазначає, що взаємодія полягає у певній організаційній діяльності як шлях до мети на основі узгодженості дій суб’єктів [29, с. 99.] і на організаційному етапі взаємодії здійснюється: 1) нормативно-правове забезпечення взаємодії; 2) реалізація нормативно-правового забезпечення – як приклад, створення координаційних центрів; 3) безпосереднє планування заходів із взаємодії [29, с. 99, 102.].

Погоджуємося з думкою Ю.С. Назара, що в цьому випадку координація розглядається як необхідна передумова узгодженої діяльності кількох суб’єктів, які мають спільну мету, і є організаційним етапом управлінського процесу взаємодії [15, с. 45]. Саме як управлінський процес (цикл) із стадіями розроблення і реалізації рішення та етапами збору інформації, її аналізу, підбору виконавців, планування, ресурсного забезпечення, контролю та іншими, необхідно розглядати взаємодію суб’єктів управління, що дозволить створити цілісну управлінську картину цього явища.

Таким чином, координація розглядається передусім як організаційна основа процесу взаємодії, але, разом з тим, її функції організаційним етапом не вичерпуються. Координація може проявлятися також на етапах безпосередньої реалізації рішення (безпосередньої взаємодії) та контролю за виконанням [15, с. 46].

У юридичній літературі термін “координація” використовується тоді, коли мова йде про передумови погоджених дій різних органів, спрямованих на виконання у межах їх компетенції спільних завдань з метою досягнення відповідного результату.

У цілому координацію можна розглядати у двох значеннях: 1) як форму діяльності; 2) як управлінську функцію щодо організації діяльності, направлену на досягнення загальної мети. До її ознак можна віднести: організацію спільної комплексної діяльності, погодженої за часом та місцем; відповідність вимогам закону; наявність координуючого суб’єкта та виконавців; загальна спрямованість на досягнення кінцевого результату.

Висновок. На підставі викладеного можливо зробити висновок, що взаємодія та координація, хоча й мають деякі спільні риси, але є різними за своїм значенням поняттями. Їх розмежування необхідне, передусім, для правильного й ефективного розподілу зусиль та можливостей між відповідними органами чи службами під час виконання покладених на них завдань.

При визначенні відмінностей необхідно передусім враховувати специфіку діяльності відповідних суб’єктів та їх цільове призначення. Підтримуємо позицію Г.К. Дубовця, що, на відміну від координації, взаємодія передбачає рівність учасників [30, с. 33]. Тобто, суб’єкти взаємодії не є підлеглими один одному. На наш погляд, зазначені поняття необхідно співвідносити як ціле і частину.

Взаємодію можливо визначити як погоджену за метою, місцем і часом та передбачену чинними нормативно-правовими актами співпрацю в межах своєї компетенції під час розслідування кримінальних правопорушень або забезпечення правопорядку.

Координацією є управлінська діяльність відповідних органів та служб, спрямована на забезпечення

Проблеми становлення правової демократичної держави

узгодженості та об'єднання дій і зусиль по вирішенню конкретних завдань. Іншими словами, координація – це особлива управлінська форма організації забезпечення взаємодії відповідних суб'єктів, направлена на досягнення загальної мети.

Незалежно від того, в яких ракурсах розглядати досліджувані категорії (як форму, принцип, функцію тощо), за своєю сутністю вони є необхідним елементом забезпечення ефективної організації правоохоронної діяльності та продуктивності управлінського процесу.

Література:

1. Теорія управління в органах внутрішніх справ: [навч. посіб. / за ред. В. А. Ліпкана.] – К. : КНТ, 2007. – 884 с.
2. Козлов Ю. М. Координация в управлении народным хозяйством СССР / Козлов Ю. М. – М., 1976. – 237 с.
3. Шамрай В. Поняття і суть взаємодії, її значення / В. Шамрай, І. Олійник // Прокуратура. Людина. Держава. – січень 2004. – № 1(31). – С. 60-67.
4. Взаємодія – вікіпедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uk.wikipedia.org/wiki/Взаємодія
5. Словник української мови в 11 т. Т. 6 / [ред. кол. І. К. Білодід (голова) та ін.] – К. : Наук. думка, 1975. – 832 с.
6. Українське державотворення. Невитребуваний потенціал : [слов.-довід.] / О. М. Мироненко, Ю. І. Римаренко, І. Б. Усенко, В. А. Чехович. – К. : Либідь, 1997. – 560 с.
7. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2002. – 1440 с.
8. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка : 80 000 слов и фразеологических выражений / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Издательство: ООО “А Темп”, 2006. – 944 с.
9. Аркуша Л. І. Проблеми взаємодії та інформаційного забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з економічною організованою злочинною діяльністю / Л. І. Аркуша // Інформаційне забезпечення протидії організованій злочинності : зб. наук. статей ; за ред. М. П. Орзіха, В. М. Дрьоміна. – О. : Феникс, 2003. – С. 109-117.
10. Луньов А. Е. Теоретичні проблеми державного управління / Луньов А. Е. – М., 1974. – С. 69 – 70.
11. Матусовский Г. А. Экономические преступления : криминалистический анализ / Матусовский Г. А. – Х. : Консум, 1999. – 480 с.
12. Энциклопедичний словник з державного управління / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна]. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
13. Основы современного социального управления : теория и методология : [учеб. пособ. / под ред. В. Н. Иванова]. – М. : ОАО “НПО “Экономика”, 2000. – 271 с.
14. Аксенов А. А. Организация взаимодействия в органах внутренних дел как функция управления : автореф. ... канд. юр. наук / А. А. Аксенов. – М. : Академия МВД СССР, 1974. – 23 с.
15. Назар Ю. С. Взаємодія територіальних органів внутрішніх справ із місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у профілактиці адміністративних правопорушень : дисс. канд. ... юрид. наук : 12.00.07 / Назар Юрій Степанович, Львів, 2006. – 210 с.
16. Ермаков К. К. Взаимодействие и координация в органах внутренних дел : лекция / К. К. Ермаков. – М. : Акад. МВД СССР, 1971. – 24 с.
17. Алексеев О. О. Розслідування окремих видів зло-

чинів : навч. посіб. / О. О. Алексеев, В. К. Весельський, В. В. Пясковський. – 2-ге вид. перероб. та доп. – К. : Центр учбової літератури, 2014. – 320 с.

18. Долженков О. Ф. Инфраструктура организованной экономической злочинности / Долженков О. Ф. – Одеса : НДРВВ ОЮІ НУВС, 2002. – 254 с.

19. Попович О. Основні аспекти при визначенні словосполучення “координація діяльності правоохоронних органів по боротьбі із злочинністю” / О. Попович // Вісник Львівського ун-ту. Серія юрид. – 2011. – Вип. 52. С. 379-384.

20. Файоль А. Учение об управлении / А. Файоль // Научная организация труда и управления. – М. : Экономика, 1965. – с. 362-363.

21. Лунеев А. Е. Координация в государственном управлении / А. Е. Лунеев // Советское государство и право. – М., 1971. – № 11. – с. 69 – 71.

22. Малков М. В. Научная организация управления в аппаратах милиции / Малков М. В. – М., 1975. – 240 с.

23. Клочков В. Г. Проблеми взаємодії Генеральної прокуратури України з вищими органами державної влади щодо нагляду за додержанням прав і свобод людини та інтересів держави / В. Г. Клочков // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – С 82 – 89.

24. Юридична енциклопедія : в 6 т. Т. 3. К-М / редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 2001. – 789 с.

25. Плішкін В. М. Теорія управління органами внутрішніх справ : підруч. / Плішкін В. М. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – 702 с.

26. Маркелов Т. Л. Формы координации деятельности по борьбе с преступностью / Т. Л. Маркелов, В. И. Шинд. – М. – 1968. – 95 с.

27. Білоус В. Т. Координація боротьби з економічною злочинністю : [монографія] / В. Т. Білоус. – Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2002. – 449 с.

28. Організація управління персоналом в органах внутрішніх справ : [монографічне дослідження] / В. Д. Сущенко, А. М. Смирнов, О. І. Коваленко, А. А. Смирнов. – К. : Нац. акад. внутр. справ України, 1999. – 352 с.

29. Васильева О. М. Некоторые теоретические вопросы взаимодействия органов внутренних дел с добровольными народными дружинами / О. М. Васильева // Вопросы взаимодействия с общественностью. – М., 1977. – С. 99-101.

30. Дубовец Г. К. К вопросу о соотношении понятий “взаимодействие” и “координация” действий подразделений органов внутренних дел при розыске лиц, совершивших особо тяжкие преступления / Г. К. Дубовец // Взаимодействие : правовые, социальные и организационные аспекты : сб. науч. статей. М. : Академия управления МВД России, 2005. – С. 32-34.

*Ботнаренко І. А.,
кандидат юридичних наук,
старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем кримінальної поліції Навчально-наукового інституту №1 Національної академії внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 07.11.2015*